EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 15. 11. 2022
COM(2022) 642 final

SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE

Správa o dotáciách na energiu v EÚ za rok 2022

Správa Komisie týkajúca sa stavu energetickej únie – dotácie na energiu v EÚ

1. Úvod a hlavné zistenia

Táto správa je treťou výročnou správou o monitorovaní pokroku členských štátov pri postupnom rušení dotácií na energiu v EÚ, konkrétnejšie dotácií na fosílne palivá. Postupné rušenie týchto dotácií sa vyžaduje v nariadení o riadení energetickej únie a opatrení v oblasti klímy[1]. Táto správa sa opiera o dve predchádzajúce správy[2] o dotáciách pripojené k správe o stave energetickej únie, ktorú Európska komisia zverejnila v rokoch 2020 a 2021.

Prvé dve správy boli v zásade založené na priamych zberoch údajov od vnútroštátnych orgánov a odhalili sa v nich niektoré významné nedostatky v údajoch v národných energetických a klimatických plánoch (NEKP) na rok 2020. Každoročná kontinuita zberu údajov však prispeje k zlepšeniu kvality údajov v správach o pokroku NEKP, ktoré sa majú zverejniť v roku 2023.

Európska únia má za cieľ znížiť emisie skleníkových plynov do roku 2030 aspoň o 55 % v porovnaní s rokom 1990 a dosiahnuť do roku 2050 klimatickú neutralitu. Z toho vyplýva potreba ukončiť dotovanie fosílnych palív a súčasne vytvárať priaznivé podmienky pre energetickú efektívnosť a obnoviteľné zdroje energie a v procese energetickej transformácie zohľadniť potreby zraniteľných zákazníkov.

V novembri 2021 sa v rámci Glasgowského klimatického paktu[3] vyzvalo na „zvýšenie úsilia pri postupnom ukončovaní neekologizovanej výroby energie z uhlia a postupnom rušení neefektívnych dotácií na fosílne palivá pri súčasnej cielenej podpore najchudobnejších a najzraniteľnejších v súlade s vnútroštátnymi okolnosťami, ako aj na uznanie potreby podporiť spravodlivú transformáciu“[4].

Ruská vojenská agresia na Ukrajine viedla k vytvoreniu nových krátkodobých politických opatrení v Európskej únii. Oznámením týkajúcim sa plánu REPowerEU v marci a plánom REPowerEU[5] v máji 2022 sa prevažne posilnili ciele prechodu na čistú energiu stanovené v Európskej zelenej dohode a zakotvené v európskom právnom predpise v oblasti klímy. S postupným rušením dovozu fosílnych palív z Ruska však budú zmeny v dotáciách na energiu z fosílnych palív v budúcnosti pravdepodobne výraznejšie. Vnútroštátne opatrenie na obnovenie výroby elektriny z uhlia a ropy bude mať takisto len dočasný vplyv.

---

1 Článok 35 písm. n) nariadenia o riadení energetickej únie (2018/1999/EÚ) (ďalej len „nariadenie o riadení“).

2 https://ec.europa.eu/energy/sites/default/files/annex_to_the_state_of_the_energy_union_report_on_energy_subsidies_in_the_eu.pdf, ďalej len „predchádzajúce štúdie Komisie o dotáciách (2020 a 2021)“.

3 https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cma2021_10_add1_adv.pdf.

4 V odporúčaní Rady o zabezpečení spravodlivej transformácie na klimaticky neutrálne hospodárstvo (2022/C 243/04) sa ďalej zdôrazňuje, že „skladba daňovo-dávkových systémov a systémov sociálnej ochrany by sa mala preskúmať z hľadiska konkrétnych potrieb, ktoré pramenia zo zelenej transformácie, pričom by sa mala zohľadniť aj zásada ‚znečisťovateľ platí‘ a potreba zabezpečiť, aby sprievodné politiky nezavádzali dotácie na spotrebu fosílnych palív, neobmedzovali spotrebiteľov na konkrétnu technológiu, neznižovali stimuly na renováciu budov a nahradzovanie tepelných energetických systémov a neznižovali stimuly v rámci opatrení energetickej efektívnosti vo všeobecnosti“.

5 https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sk/IP_22_3131.

Okrem toho sa v júni 2021 prijalo delegované nariadenie Komisie o taxonómii v oblasti udržateľného financovania[6]. Stanovujú sa v ňom technické kritériá preskúmania na určenie podmienok, za ktorých sa hospodárska činnosť označuje za významne prispievajúcu k zmierneniu zmeny klímy alebo adaptácii na zmenu klímy, a zároveň sa zaisťuje, aby daná hospodárska činnosť výrazne nenarúšala plnenie niektorého z iných environmentálnych cieľov EÚ. Doplnilo sa to dodatočným delegovaným nariadením prijatým v marci 2022[7], ktoré pokrýva viacero hospodárskych činností v určitých odvetviach energetiky, konkrétne určité činnosti súvisiace so zemným plynom a s jadrovou energiou.

Pri príprave tejto správy Komisia vykonala štúdiu[8] s cieľom zhromaždiť údaje od členských štátov a rozšíriť a/alebo upraviť staršie súbory údajov, ktoré obsahovali neúplné výsledky z rokov 2020 a 2021[9]. Keď sa štúdia Komisie ukončila (júl 2022), údaje za rok 2021 neboli úplné, a preto boli do značnej miery odhadnuté. Z tohto dôvodu by sa malo s číslami za rok 2021 v tejto správe zaobchádzať opatrne[10]. S cieľom zabezpečiť dobrú kvalitu údajov boli členské štáty požiadané, aby vykonali krížovú kontrolu novej databázy. V rámci štúdie Komisie sa okrem toho vykonalo úvodné hodnotenie toho, ako dotácie na energiu súvisia s kritériami taxonómie.

Výsledky tejto štúdie potvrdzujú, že na energiu z fosílnych palív sa v posledných rokoch použili významné, hoci mierne klesajúce sumy dotácií. To znamená, že EÚ a jej členské štáty musia zintenzívniť úsilie, aby splnili svoje medzinárodné záväzky týkajúce sa dotácií na fosílne palivá a do roku 2050 dosiahli klimatickú neutralitu. V roku 2020 dosiahli celkové dotácie na energiu v EÚ výšku 173 miliárd EUR, pričom sa medzi rokmi 2015 a 2020 zvýšili o 7 % alebo 14 miliárd EUR. Dotácie na obnoviteľné zdroje energie sa zvýšili o 15 %, pričom v roku 2020 dosiahli sumu 81 miliárd EUR, a dotácie na energetickú efektívnosť sa v rovnakom období 2015 – 2020 zvýšili o 20 % (15 miliárd EUR v roku 2020), čo je priaznivý vývoj, ktorý pomôže EÚ dosiahnuť ciele prechodu na čistú energiu.

V roku 2021 sa celkové dotácie na všetky druhy energie (fosílne palivá, jadrová energia a energia z obnoviteľných zdrojov) naďalej zvyšovali. Dôvodom bol rastúci dopyt po energii v dôsledku pokračujúcej hospodárskej obnovy po roku 2020, ktorý sa vyznačoval obmedzeniami spojenými s pandémiou COVID-19. Ako ukazujú odhadované údaje za rok 2021, celkové dotácie na energiu sa v roku 2021 v porovnaní s rokom 2020 zvýšili o 11 miliárd EUR, pričom dosiahli výšku 184 miliárd EUR. Z týchto dotácií na energiu dosiahli v roku 2021 dotácie súvisiace s dopytom po energii[11] výšku 65 miliárd EUR, čo je

6 https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R2139&from=SK.

7 https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022R1214&from=SK.

8 Štúdia o dotáciách na energiu a iných vládnych intervenciách v EÚ – vydanie z roku 2022 (ďalej len „štúdia Komisie“) https://op.europa.eu/sk/publication-detail/-/publication/34a55767-55a1-11ed-92ed-01aa75ed71a1.

9 Z dôvodu prehodnotenia zoznamu dotácií za predchádzajúce roky, ako aj zmeny peňažného základu (v tejto správe „vyjadrené v eurách v roku 2021“) sa celkové sumy v tabuľkách tejto správy môžu líšiť od predošlej správy o dotáciách na energiu uverejnenej v roku 2021 alebo skôr.

10 V prípade niektorých položiek dotácií sa ako odhad za rok 2021 použili hodnoty za rok 2020, ak hodnoty za rok 2021 neboli k dispozícii. Vo väčšine prípadov sa v tejto správe odkazuje na údaje za rok 2021. Ak sú však na analýzu dostatočne spoľahlivé iba údaje za rok 2020, považujú sa za najnovší dostupný súbor údajov.

11 Dotácie súvisiace s dopytom po energii stimulujú spotrebu energie v rôznych hospodárskych odvetviach, napríklad prostredníctvom: i) zníženia daní alebo náhrad týkajúcich sa spotreby energie; ii) regulovaných cien v určitých odvetviach a iii) priamych platieb zameraných na zmiernenie záťaže spotrebiteľov vyplývajúcej z nákladov na energiu. Niektoré dotácie súvisiace s dopytom po energii

približne o 8 miliárd EUR viac (+14 %) ako v roku 2020, a dotácie na energetickú efektívnosť dosiahli výšku 19 miliárd EUR, čo je približne o 3 miliardy EUR viac (+29 %) ako v roku 2020. Súčasne dotácie na obnoviteľné zdroje energie klesli v porovnaní s predchádzajúcim rokom takmer o 3 miliardy EUR (–3,5 %) (pokles na 78 miliárd EUR v roku 2021) v dôsledku zvyšujúcich sa veľkoobchodných cien elektriny, z čoho vyplývali nižšie výkupné prémie.

Dotácie na fosílne palivá, ktoré v roku 2020 dosiahli výšku 50 miliárd EUR, klesli medzi rokmi 2015 a 2020 o 1,5 % (alebo 0,7 miliardy EUR) v dôsledku: i) zníženia dotácií, ktoré sa netýkajú konkrétneho paliva (–1,4 miliardy EUR); ii) zníženia dotácií na uhlie (–0,9 miliardy EUR); iii) zvýšenia dotácií na plyn (+0,5 miliardy EUR) a iv) zvýšenia dotácií na ropu a ropné výrobky (+1,2 miliardy EUR). Dotácie na fosílne palivá sa v tomto období vo väčšine členských štátov znížili. V niekoľkých krajinách, napríklad v Belgicku, Bulharsku, vo Fínsku, Francúzsku, v Holandsku, Poľsku a na Slovensku sa však dotácie na fosílne palivá medzi rokmi 2015 a 2020 významne zvýšili. Na úrovni EÚ sa podiel dotácií na fosílne palivá v rámci HDP medzi rokmi 2015 a 2020 prakticky nezmenil.

V odvetví dopravy sa dotácie na fosílne palivá (primárne na ropné produkty) medzi rokmi 2015 a 2019 dramaticky zvýšili (o 29 % alebo 3,1 miliardy EUR) a potom v roku 2020 klesli o 3 miliardy EUR. V roku 2021 aj pri zintenzívnení dopravných činností po skončení obmedzení súvisiacich s pandémiou COVID-19 ostali dotácie na fosílne palivá v porovnaní s rokom 2020 celkovo stabilné, zatiaľ čo dotácie na fosílne palivá v iných hospodárskych odvetviach, napríklad v odvetví energetiky, poklesli.

Dotácie na fosílne palivá v poľnohospodárstve sa medzi rokmi 2015 a 2020 takisto zvýšili (o 13 % alebo 0,7 miliardy EUR), prevažne vo forme podpory spotreby palív (napr. zníženia dane z palív alebo oslobodenia od dane z palív).

Dotácie na fosílne palivá pre domácnosti sa v rovnakom období zvýšili o 15 % (0,4 miliardy EUR), najmä vo forme dotácií na spotrebu vykurovacieho oleja a zemného plynu. Dotácie na fosílne palivá pre domácnosti sa v roku 2021 oproti úrovniam z roku 2020 naďalej zvyšovali.

Dotácie na zemný plyn medzi rokmi 2015 a 2020 vzrástli o 6 % (0,5 miliardy EUR), pričom predstavovali približne 19 % dotácií na fosílne palivá, a v roku 2021 sa v porovnaní s rokom 2020 ešte zvýšili o odhadovanú sumu 0,7 miliardy EUR (+10 %). Dotácie na uhlie a hnedé uhlie, ktoré predstavovali 18 % celkových dotácií na fosílne palivá, sa v EÚ medzi rokmi 2015 a 2020 znížili o 9 % (–0,9 miliardy EUR), ale v roku 2021 sa opäť zvýšili o odhadovaných 6 % (0,6 miliardy EUR).

Vzhľadom na pravdepodobný vplyv širšieho používania uhlia v nasledujúcich rokoch sa dotácie na uhlie v odvetví energetiky môžu zvýšiť. Očakávaný pokles používania plynu v strednodobom až dlhodobom horizonte povedie v budúcnosti k zníženiu dotácií na plyn, hoci vysoké ceny plynu v súčasnosti môžu v krátkodobom horizonte viesť k zvýšeniu dotácií na plyn. Dotácie na jadrovú energiu vo forme náhrad za predčasné uzavretie jadrových zariadení a ich predčasné vyradenie z prevádzky (najmä v Nemecku a vo Francúzsku) sa v roku 2021 v dôsledku plánovaných uzavretí ďalej zvyšovali. Dotácie na obnoviteľné zdroje

---

majú sociálny dosah a presahujú čisto hospodárske hľadiská. V čase vysokých cien energie by sa mali pri politických rozhodnutiach o dotáciách zohľadňovať najmä zraniteľní spotrebitelia.

energie budú výrazne závisieť od veľkoobchodných cien energie, ale môžeme očakávať, že vyššie ceny budú znamenať nižšie dotácie prostredníctvom výkupných prémií alebo rozdielových zmlúv[12].

2. Dotácie na energiu a dotácie na fosílne palivá v EÚ

2.1. Dotácie na energiu v EÚ

Dotácie sú v tejto správe vymedzené podľa metodiky stanovenej Svetovou obchodnou organizáciou (WTO)[13], ktorá sa použila v podpornej štúdii Komisie[14] a dvoch predchádzajúcich správach o dotáciách na energiu (2020 a 2021). Na základe tejto metodiky sa dotácie rozdeľujú do štyroch kategórií: i) vládne opatrenia zahŕňajúce priamy prevod finančných prostriedkov; ii) štátne príjmy, ktoré by inak boli ušlé (nevybrané); iii) vlády poskytujúce tovar a služby alebo nakupujúce tovar a iv) cenové a príjmové podpory.

Okrem toho sa v tejto správe dotácie na energiu hodnotia z rôznych hľadísk, napríklad: i) podľa cieľa, ktorý chcú podporovať (výroba, spotreba/dopyt, infraštruktúra alebo energetická efektívnosť); ii) podľa druhu paliva (fosílne palivá, obnoviteľné zdroje energie, jadrová energia); iii) podľa hospodárskych odvetví (odvetvie energetiky, doprava, priemysel, poľnohospodárstvo[15], bývanie, služby atď.) alebo iv) podľa druhu nástroja použitého na vydávanie dotácií (daňové úľavy, granty, cenové podpory, príjmové podpory atď.).

Ak sa pozrieme na zmeny dotácií na energiu v EÚ, celková finančná podpora v roku 2020 dosiahla 173 miliárd EUR, čo predstavuje nárast o 7 % (+14 miliárd EUR) od roku 2015. Dotácie na výrobu energie počas toho istého obdobia narástli o 11 % (+9 miliárd EUR), a to najmä v dôsledku dotácií na výrobu energie z obnoviteľných zdrojov (81 miliárd EUR v roku 2020), zatiaľ čo dotácie na opatrenia energetickej efektívnosti sa zvýšili o 20 % (+2,5 miliardy EUR v rovnakom období, pričom v roku 2020 dosiahli výšku 15 miliárd EUR).

Zlepšovanie pandemickej situácie a neustále zmierňovanie opatrení na zamedzenie šírenia v roku 2021 umožnili obnovu hospodárstva EÚ. V danom roku sa hospodárstvo EÚ obnovilo rýchlejšie, než sa pôvodne predpokladalo, pričom táto obnova ovplyvnila aj zvýšenie spotreby energie a dotácií na energetické produkty. Ako ukázali odhadované údaje, dotácie na energiu v EÚ sa v roku 2021 zvýšili na 184 miliárd EUR (o 12 miliárd EUR alebo 7 % v porovnaní s rokom 2020). Dotácie súvisiace s dopytom po energii[16] sa v roku 2021 v porovnaní s rokom 2020 zvýšili o 14 % (+8 miliárd EUR), a to najmä v dôsledku zvyšujúcej sa spotreby energie v čase hospodárskej obnovy. To ukázalo, že pokles dotácií

---

12 Ďalšie informácie o koncepciách, vymedzení pojmov, účeloch, odvetviach, nástrojoch, druhoch palív atď. nájdete v prílohe 5 k štúdii Komisie.

13 Dohoda Svetovej obchodnej organizácie (WTO) o dotáciách a vyrovnávacích opatreniach. https://www.wto.org/english/tratop_e/scm_e/scm_e.htm.

14 Viac o metodike dotácií na energiu možno nájsť v štúdii Komisie.

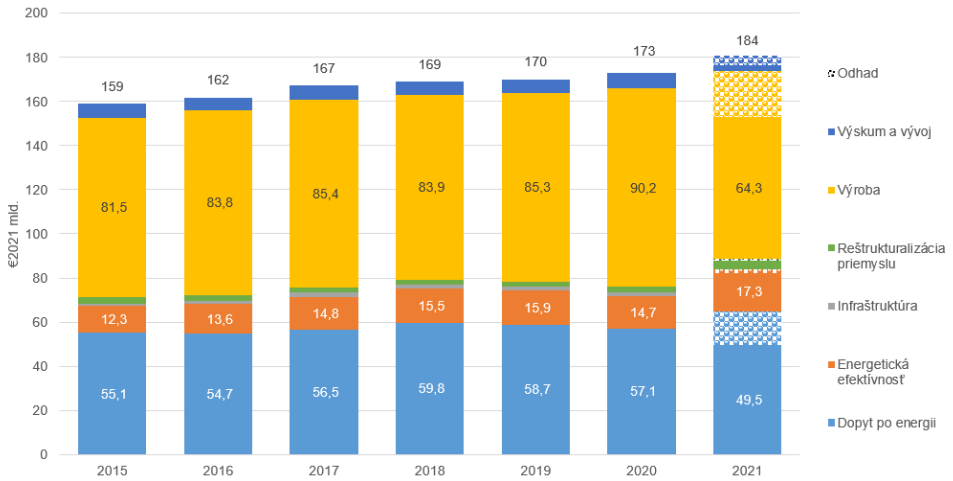
15 V tejto správe sú zahrnuté aj dotácie na rybolov.

16 Dotácie súvisiace s dopytom po energii stimulujú spotrebu energie v rôznych hospodárskych odvetviach, napríklad prostredníctvom: i) zníženia daní alebo náhrad týkajúcich sa spotreby energie; ii) regulovaných cien v určitých odvetviach a iii) priamych platieb zameraných na zmiernenie záťaže spotrebiteľov vyplývajúcej z nákladov na energiu. Niektoré dotácie súvisiace s dopytom po energii majú sociálny dosah a presahujú čisto hospodárske hľadiská. V čase vysokých cien energie by sa mali pri politických rozhodnutiach o dotáciách zohľadňovať najmä zraniteľní spotrebitelia.

súvisiacich s dopytom po energii v roku 2020 bol len dočasný. Vplyv opatrení, ktoré prijali členské štáty od druhej polovice roka 2021, hoci len dočasne, na podporu podnikov a verejnosti v čase vysokých cien energie, už možno pozorovať v stúpajúcich dotáciách súvisiacich s dopytom po energii za toto obdobie. Kvantifikovať presné podrobnosti však bude možné až v ďalšom vydaní správy o dotáciách na energiu.

Dotácie na opatrenia energetickej efektívnosti sa v roku 2021 po dočasnom poklese v roku 2020 znova zvýšili, pričom dosiahli výšku 19 miliárd EUR. V porovnaní s rokom 2015 to predstavovalo 54 % zvýšenie (+6,5 miliardy EUR). Okrem toho sa odhadovaná suma dotácií na reštrukturalizáciu priemyslu v roku 2021 zvýšila na 4,6 miliardy EUR (z 2,3 – 2,4 miliardy EUR v každom z predchádzajúcich dvoch rokov), a to najmä v dôsledku zvýšenej finančnej podpory na vyradenie uhoľných a hnedouhoľných baní z prevádzky a súvisiacich opatrení ekonomickej transformácie. Dotácie na výrobu energie sa však znížili o 5 % (–5 miliárd EUR), keďže dotácie na obnoviteľné zdroje energie (predovšetkým solárne) v čase vyšších veľkoobchodných cien na trhu s elektrinou významne klesli, čo ovplyvnilo systémy podpory typu výkupné prémie a rozdielové zmluvy.

Obrázok č. 1: Dotácie na energiu v EÚ podľa účelu

Zdroj: Štúdia o dotáciách na energiu a iných vládnych intervenciách v Európskej únii – vydanie 2022. Kumulované grafy s kolieskami v celom tomto dokumente ukazujú, že tieto údaje za rok 2021 sú založené na odhadoch. Každá kategória by sa mala na porovnanie s predchádzajúcimi rokmi interpretovať ako pridanie stĺpca s kolieskami (odhady) k vyplnenému stĺpcu (skutočné údaje).

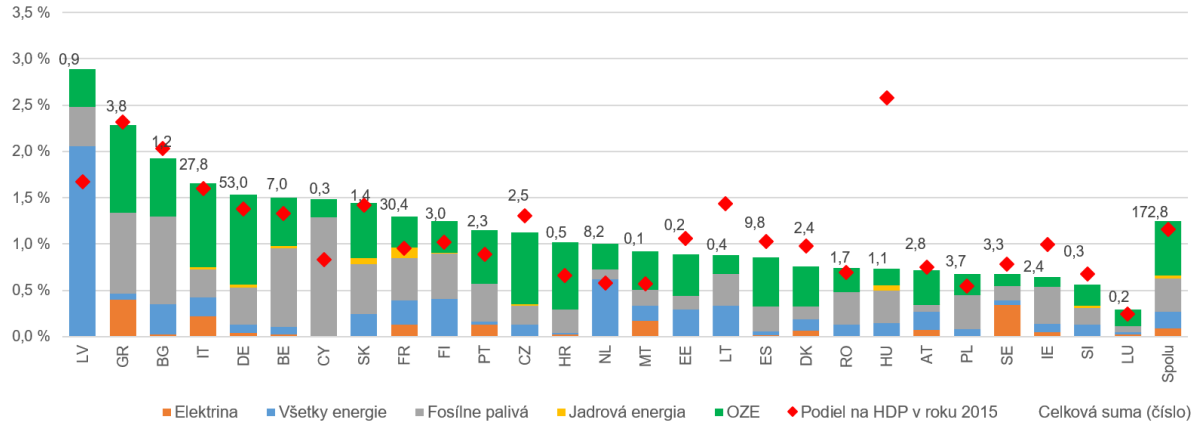
Ako ukazovateľ intenzity dotácií na energiu v hospodárstve sa na porovnanie medzi jednotlivými krajinami môžu použiť dotácie na energiu v porovnaní s HDP v členských štátoch EÚ. Je to preto, že absolútne hodnoty dotácií závisia aj od veľkosti hospodárstva danej krajiny. V roku 2020 sa dotácie na energiu v porovnaní s HDP v členských štátoch významne líšili, pričom sa pohybovali od 2,9 % HDP v Lotyšsku do iba 0,3 % HDP v Luxembursku. Dotácie na energiu vyjadrené ako percentuálny podiel HDP predstavovali v EÚ v roku 2020 priemerne 1,2 %, čo poukazuje na vysokú mieru stability v období 2015 – 2020 v EÚ všeobecne, ako aj vo väčšine členských krajín.

Analýza okrem toho ukazuje, že rôzne krajiny používajú dotácie na podporu rôznych politík a opatrení a že tieto rôzne politiky a opatrenia ovplyvňujú ciele prechodu na čistú energiu v EÚ rôznym spôsobom. Napríklad Lotyšsko v roku 2020 vynaložilo 2 % svojho HDP na

dotácie na opatrenia energetickej efektívnosti[17] (a 0,4 % svojho HDP na dotácie na fosílne palivá aj obnoviteľné zdroje energie), zatiaľ čo Nemecko, Taliansko a Grécko vynaložili približne 1 % svojho HDP na dotovanie obnoviteľných zdrojov energie. Nemecko vynaložilo na dotácie na fosílne palivá 0,4 % svojho HDP a Taliansko 0,3 %.

Zároveň majú iné krajiny stále tendenciu vynakladať viac prostriedkov na fosílne palivá[18] ako na opatrenia stimulujúce prechod na čistú energiu. Cyprus v roku 2020 vynaložil približne 1,3 % svojho HDP na dotovanie fosílnych palív (a iba 0,2 % na dotácie na obnoviteľné zdroje energie) a v Grécku a Belgicku sa tento podiel blížil k 1 %, čo má z hľadiska prechodu na čistú energiu odradzujúci účinok. V každom prípade Grécko použilo na obnoviteľné zdroje energie 0,9 % svojho HDP a Belgicko 0,5 %. V roku 2021 boli dotácie na energiu vyjadrené ako percentuálny podiel HDP vo väčšine členských štátov stabilné (alebo mierne nižšie v porovnaní s rokom 2020).

Obrázok č. 2: Dotácie na rôzne zdroje energie vyjadrené ako percentuálny podiel HDP v rokoch 2015 a 2020 (v miliardách eur) v roku 2020

Zdroj: Štúdia o dotáciách na energiu a iných vládnych intervenciách v Európskej únii – vydanie 2022. Pojem „elektrina“ sa vzťahuje na všeobecnú podporu elektriny bez špecifikácie konkrétnej technológie, zatiaľ čo pojem „všetky energie“ predstavuje dotácie, ktoré nemožno priamo priradiť k nosičom energie alebo palivám (napr. opatrenia energetickej efektívnosti a stimuly energetického dopytu/spotreby, a to bez ohľadu na nosič energie; investičné granty a konkrétne výdavky na výskum a vývoj). Viac podrobností nájdete v štúdii Komisie.

Dotácie na **obnoviteľné zdroje energie,** ktoré v posledných rokoch predstavujú približne 44 % celkovej hodnoty dotácií na energiu, sa v roku 2020 v porovnaní s rokom 2019 zvýšili o 7 % (+5,5 miliardy EUR). V roku 2021 však tieto dotácie klesli o 3 % (–2,8 miliardy EUR, v dôsledku vplyvu vyšších veľkoobchodných cien energie a následne nižších výkupných prémií alebo rozdielových zmlúv), ako ukazujú odhadované čísla. Na druhej strane dotácie na fosílne palivá, ktoré v posledných rokoch predstavovali 31 % celkovej hodnoty dotácií na energiu, sa v roku 2020 znížili o 5,5 % (–2,9 miliardy EUR) a v roku 2021 ostali v zásade stabilné. V roku 2021 sa napriek obnove spotreby paliva na dopravu celkové dotácie na fosílne palivá nezvýšili, ako sa to stalo v iných odvetviach, napríklad v energetike. Naopak, dotácie na fosílne palivá v doprave klesli.

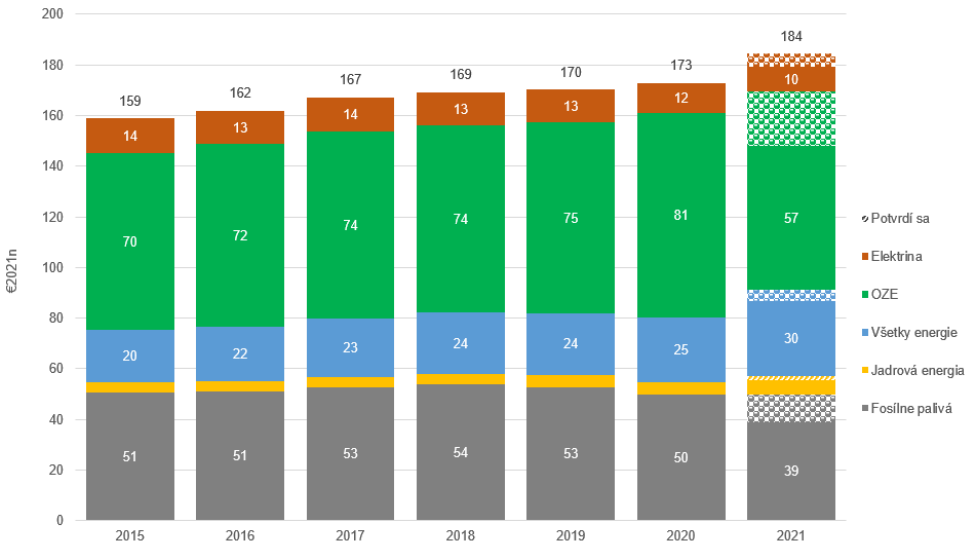
[17] Tieto opatrenia boli spojené hlavne s programami Európskeho fondu regionálneho rozvoja (EFRR) v období 2014 – 2020, pričom sa zameriavali na prechod na nízkouhlíkový rozvoj vo všetkých hospodárskych odvetviach. Predbežné údaje od roku 2021 ukázali, že tieto opatrenia EFRR sa ukončili, čím sa znížila celková výška dotácií.

[18] Celkovo je väčšina dotácií na fosílne palivá stále zameraná na stimuláciu spotreby a/alebo výrobu energie z takýchto palív, zatiaľ čo podiel dotácií, ktoré sa zameriavajú na znižovanie závislosti od fosílnych palív, je minimálny.

Dotácie na **elektrinu**[19] medzi rokmi 2015 a 2020 mierne klesli, zatiaľ čo dotácie na „všetky energie“ (viaceré zdroje energie alebo opatrenia, ktoré nemožno priamo priradiť k energetickým produktom) sa zvýšili z 20 miliárd EUR na 26 miliárd EUR (+30 %). V roku 2021 sa dotácie na elektrinu aj na „všetky energie“ zvýšili, čo malo za následok zvýšenie daňových výdavkov na energetické produkty, ktoré nemožno priradiť k danému nosiču (v súvislosti s podporou dopytu po energii).

Dotácie na **jadrovú energiu**, ktoré boli od roku 2015 niekoľko rokov stabilné (v priemere 4,2 miliardy EUR), dosiahli v rokoch 2019 a 2020 výšku takmer 5 miliárd EUR. V roku 2021 sa však ešte zvýšili na 7,2 miliardy EUR, hoci aj po tomto zvýšení dotácií na jadrovú energiu stále predstavovali len 4 % celkových dotácií na energiu v EÚ. Toto zvýšenie bolo spojené hlavne s finančnými nástrojmi na poskytovanie náhrad za predčasné uzavretie jadrových zariadení a ich vyradenie z prevádzky, najmä v Nemecku a vo Francúzsku. Systémy náhrad sú založené hlavne na platbách za elektrinu, ktorá sa nevyrobí (v dôsledku predčasného uzavretia) alebo za „uviaznuté“ aktíva[20]. V Nemecku sa v novembri 2021 vyplatili náhrady vo výške 2,4 miliardy EUR, čo značne ovplyvnilo celkovú sumu dotácií na jadrovú energiu v Európe.

Obrázok č. 3: Dotácie na energiu v EÚ podľa druhu paliva

Zdroj: Štúdia o dotáciách na energiu a iných vládnych intervenciách v Európskej únii – vydanie 2022. „Všetky energie“ predstavujú dotácie, ktoré nemožno priamo priradiť k nosičom energie alebo palivám (napr. opatrenia energetickej efektívnosti, ktoré predstavujú približne 55 % „všetkých energií v roku 2021“ a stimuly dopytu/spotreby energie, a to bez ohľadu na nosič energie; investičné granty a konkrétne výdavky na výskum a vývoj).

Podiel dotácií na energiu, ktoré mohli byť priamo spojené s **odvetvím energetiky**[21] (t. j. odvetvie výroby elektriny, uhoľné bane a spoločnosti v oblasti ťažby ropy a zemného plynu) bol v rokoch 2019 a 2020 približne 56 – 58 %, zatiaľ čo v roku 2021 klesol na 54 %. V tom istom období ukázal podiel dotácií na energiu vyplatený domácnostiam stúpajúci trend,

19 Sumy dotácií na používanie elektriny boli opätovne pridelené k ich zdrojom výroby energie (napr. fosílne palivá, jadrová energia, obnoviteľné zdroje energie) na základe národných energetických bilancií.

20 Uviaznuté aktíva sú aktíva, ktoré boli neočakávane alebo predčasne odpísané, znehodnotené alebo premenené na záväzky.

21 Viac informácií o vymedzení pojmov, účeloch, odvetviach, nástrojoch, druhoch palív atď. nájdete v prílohe 5 k štúdii Komisie.

pričom dosiahol približne 12 – 13 %, zatiaľ čo podiel priemyslu bol len niečo vyše 10 % a podiel dopravy mierne pod 10 %. Medzi rokmi 2015 a 2020 sa dotácie v odvetví energetiky zvýšili takmer o 10 miliárd EUR (+ 10 %) a dotácie nešpecifické pre konkrétne odvetvie sa v tom istom období takisto zvýšili o 2,7 miliardy EUR. Dotácie na energiu v odvetví obchodu klesli o 1 miliardu EUR.

V roku 2021 sa dotácie na energiu vyplatené sektoru domácností v porovnaní s rokom 2020 zvýšili o odhadovaných 5 miliárd EUR (+26 %), keďže vysoké ceny energie viedli k väčšej finančnej podpore domácností zo strany vlády. V odvetví priemyslu sa dotácie na energiu zvýšili o 1,7 miliardy EUR (+8 %), zatiaľ čo v odvetví energetiky klesli o 2,1 miliardy EUR (–2 %).

Obrázok č. 4: Dotácie na energiu v EÚ podľa hospodárskeho odvetvia

Zdroj: Štúdia o dotáciách na energiu a iných vládnych intervenciách v Európskej únii – vydanie z roku 2022

Prevažná väčšina (približne 90 %) **dotácií na obnoviteľné zdroje energie** v EÚ (81 miliárd EUR v roku 2020) sa poskytla v odvetví energetiky. Približne 38 % dotácií na obnoviteľné zdroje energie mohlo byť v roku 2020 spojených so solárnou energiou, zatiaľ čo výroba elektriny z veternej energie predstavovala približne 27 % dotácií na obnoviteľné zdroje energie a podiel biomasy bol približne 22 %. Na vodné, geotermálne a iné obnoviteľné zdroje energie tak ostal len malý podiel (13 %). V roku 2021 sa podiel dotácií na solárne obnoviteľné zdroje energie znížil na 34 %, zatiaľ čo podiel vetra a biomasy bol v oboch prípadoch približne 24 %.

Najvýznamnejším **nástrojom dotácií na obnoviteľné zdroje energie** v členských štátoch EÚ sú výkupné ceny[22] (vo výške 54 miliárd EUR alebo 67 % celkových dotácií na obnoviteľné zdroje energie v roku 2020). Tieto výkupné ceny vyjadrujú dotácie vyplývajúce z dlhodobých zmlúv uzatvorených väčšinou pred vyše desiatimi rokmi, keďže v súčasných zmluvách sa s výnimkou niektorých malých výrobcov už výkupné ceny nepoužívajú.

22 Ďalšie informácie o koncepciách a úlohe rôznych nástrojov môžete nájsť v štúdii Komisie.

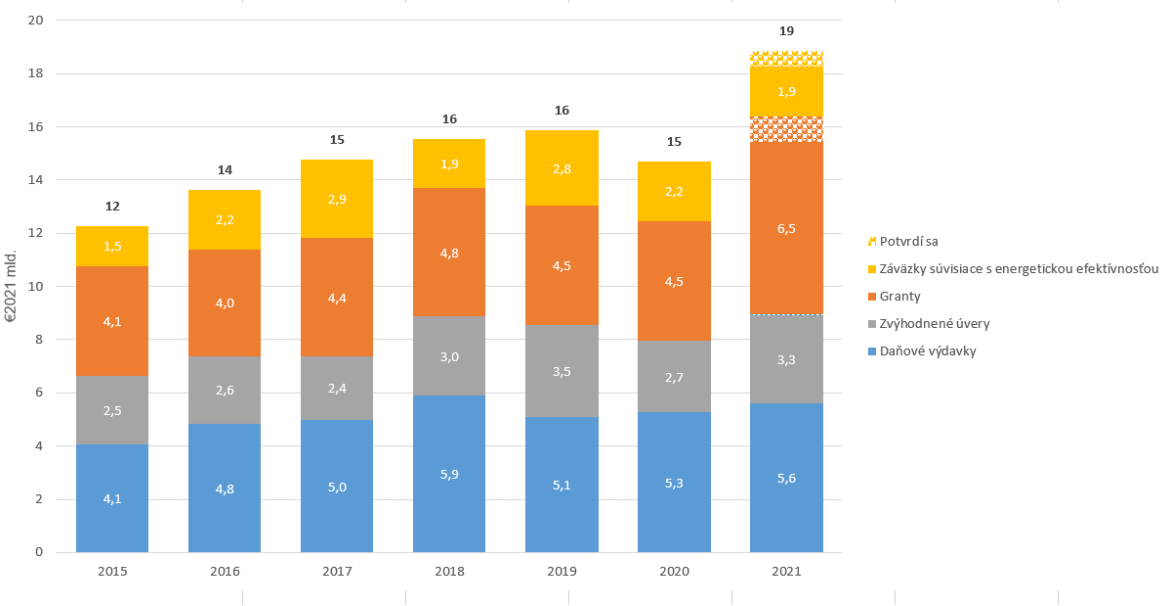
Výkupné prémie a kvóty na obnoviteľné zdroje energie s obchodovateľnými certifikátmi predstavovali nižšie sumy (8 miliárd EUR alebo 10 % a 7 miliárd EUR alebo 8 % v roku 2020). K celkovému objemu dotácií na obnoviteľné zdroje energie prispeli približne 6 miliardami EUR (7 %) aj nástroje daňových úľav (hlavne vo forme zníženia daní a oslobodenia od daní).

Dotácie na energetickú efektívnosť v EÚ sa v rokoch 2015 až 2019 zvýšili, zatiaľ čo v roku 2020 mierne poklesli (o 6 % na 1 miliardu EUR), pričom dosiahli výšku 15 miliárd EUR, hoci v porovnaní s rokom 2015 boli stále vyššie takmer o 20 %. V roku 2021 sa dotácie na energetickú efektívnosť opäť zvýšili, pričom dosiahli odhadovanú výšku 19 miliárd EUR (+29 % v porovnaní s rokom 2020) a zvýšili sa najmä v domácnostiach (+1,3 miliardy EUR) a v priemysle (+0,5 miliardy EUR). Zvlášť významné boli granty, ktoré v rokoch 2020 a 2021 predstavovali 39 % všetkých dotácií na energetickú efektívnosť. Ďalšími najvýznamnejšími kategóriami dotácií na energetickú efektívnosť boli daňové výdavky (30 %), zvýhodnené úvery (18 %) a záväzky v oblasti energetickej efektívnosti (13 %). V roku 2021 začalo mnoho členských štátov EÚ vykonávať plány obnovy[23], ktoré sa stali významným zdrojom investícií do energetickej efektívnosti. Zvýšenie podpory energetickej efektívnosti medzi rokmi 2020 a 2021 bolo do veľkej miery spôsobené odvetvím stavebníctva.

Zvyšujúce sa dotácie na energetickú efektívnosť sú v súlade so zásadou „prvoradosti energetickej efektívnosti“ v energetických politikách EÚ a tieto dotácie okrem toho prispeli k zníženiu energetickej náročnosti hospodárstva EÚ. Počas hospodárskej recesie zaznamenal HDP EÚ v roku 2020 v porovnaní s rokom 2015 rast iba 2,6 %, hoci konečná spotreba energie v EÚ v tom istom päťročnom období klesla o 5 %, z čoho vyplýva, že energetická náročnosť hospodárstva EÚ sa v priebehu tohto obdobia znížila o 7,4 %. Hoci HDP v EÚ v roku 2021 narástol o 5,3 %, je nepravdepodobné, že by sa klesajúci trend energetickej náročnosti otočil. Ďalší prechod od dotácií, ktoré stimulujú spotrebu energie, na dotácie na opatrenia energetickej efektívnosti by mohli pomôcť tento klesajúci trend udržať.

[23] V roku 2021 sa vypracovali a prijali národné plány obnovy a odolnosti. Ich vplyv sa pravdepodobne prejaví až v nasledujúcich rokoch. Nad rámec výdavkov na energetickú efektívnosť sa v plánoch obnovy a odolnosti prideľujú významné sumy na iné účely, napríklad na energiu z obnoviteľných zdrojov.

Obrázok č. 5: Dotácie na energetickú efektívnosť v EÚ

Zdroj: Štúdia o dotáciách na energiu a iných vládnych intervenciách v Európskej únii – vydanie z roku 2022

Ak sa pozrieme na ostatné odvetvia, **domácnosti** dostali v roku 2020 približne 11 % celkových dotácií na energiu pridelených všetkým hospodárskym odvetviam. Viac ako polovicu dotácií pre domácnosti nemožno priamo priradiť k nosičom energie (napr. dotácie na opatrenia energetickej efektívnosti). Významný podiel predstavovala aj podpora spotreby elektriny (26 %) a fosílnych palív (napr. vykurovací olej, zemný plyn, uhlie – 17 %)[24]. V rámci priemyslu bolo možné väčšinu dotácií priamo priradiť k elektrine, plynu, ropným produktom a obnoviteľným zdrojom energie, zatiaľ čo v sektore dopravy sa dotácie týkali prevažne ropných produktov.

Význam **cenovej regulácie** na strane spotrebiteľa (záruky spotrebiteľských cien) sa v rokoch 2015 až 2020 výrazne znížil. V roku 2021, v čase zvyšujúcich sa cien energie, sa však náklady na tieto záruky zvýšili a presiahli sumu 5 miliárd EUR z úrovne 1,8 miliardy EUR v roku 2020, pravdepodobne z dôvodu zvyšujúcich sa podpôr cien energie pre domácnosti a priemysel. Zároveň podpora na strane výrobcu (záruky veľkoobchodných cien, napr. kúpne zmluvy, záruky nákladov na palivo atď.) počas niekoľkých posledných rokov v EÚ ostala v rozsahu 4 – 5 miliárd EUR.

Dotácie na platby za kapacitu vykazovali v rokoch 2015 – 2020 vysoký stupeň stability, pričom v tomto období dosiahli priemernú výšku približne 2,1 miliardy EUR a v roku 2021 narástli na odhadovanú výšku 2,6 miliardy EUR. Kapacitné mechanizmy v tomto období boli použité najmä na výrobu elektriny z fosílnych palív.

Dotácie na **vodík** sa v posledných rokoch významne zvýšili, pričom narástli zo 195 miliónov EUR v roku 2015 na 329 miliónov EUR v roku 2021. V roku 2021 boli dve tretiny tejto podpory vo forme podpory na výdavky na výskum a vývoj, pričom zostávajúcu

[24] Najmä vo forme zníženej DPH. Osobitné formy finančnej podpory pre zraniteľné domácnosti treba vykonávať opatrne, pretože presahujú hľadiská striktne spojené s trhom s energiou. V tejto správe o dotáciách sú však základné údaje zo štúdie poskytnuté len za sektor domácností ako celok. Nie je k dispozícii podrobnejšia sociálno-ekonomická štruktúra (napr. úroveň príjmov, vek, zloženie domácnosti atď.).

časť tvorili najmä priame prevody[25]. Ako už ukazujú predbežné údaje, v nasledujúcich rokoch sa očakáva významné zvýšenie dotácií na vodík.

Rôzne **kategórie dotácií** môžu stimulovať rôzne energetické technológie. Nie je však vždy možné určiť, ktoré kategórie dotácií sú pre konkrétne energetické skupiny najtypickejšie. Ako ukazuje tabuľka 1, dotácie na daňové výdavky (oslobodenia, zníženia atď.) sú významné pri fosílnych palivách, keďže pokrývajú približne dve tretiny dotácií na fosílne palivá. Naopak, príjmové a cenové podpory (napr. výkupné ceny/prémie) predstavujú 85 % celkovej podpory obnoviteľných zdrojov energie (41 % celkových dotácií na energiu). Dotácie na daňové výdavky sú významné aj pri elektrine (86 %) a v kategórii „všetky energie“ (40 %) (kategória „všetky energie“ zahŕňa aj dotácie na energetickú efektívnosť), zatiaľ čo v prípade kategórie „všetky energie“ zohrávajú dôležitú úlohu aj dotácie vo forme priameho prevodu (približne jedna tretina v rámci celkových dotácií na „všetky energie“).

Tabuľka 1 – Rozdelenie dotácií na rôzne nosiče energie a nástroje

Kategória dotácie	Všetky energie	Elektrina	Fosílne palivá	Jadrová energia	OZE	Celkom
Priame prevody	5 %	0 %	3 %	1 %	2 %	**11 %**
Daňové výdavky	6 %	6 %	20 %	1 %	4 %	**36 %**
Príjmové alebo cenové podp	1 %	1 %	6 %	0 %	41 %	**49 %**
Rozpočty na výskum a vývo	2 %	0 %	0 %	1 %	1 %	**4 %**
Spolu	**15 %**	**7 %**	**29 %**	**3 %**	**47 %**	**100 %**

Zdroj: Štúdia o dotáciách na energiu a iných vládnych intervenciách v Európskej únii – vydanie z roku 2022

2.2. Dotácie na fosílne palivá v EÚ

Dotácie na fosílne palivá klesli v EÚ od roku 2015 v priebehu piatich rokov o 1,5 %, pričom v roku 2020 dosiahli výšku 50 miliárd EUR[26]. V roku 2020 boli dotácie na fosílne palivá o 3 miliardy EUR nižšie ako v roku 2019, a to predovšetkým z dôvodu zníženia dopravných činností. Ak sa však pozrieme na odhadované údaje za rok 2021, celkové dotácie na fosílne palivá v EÚ nevykázali prudkú zmenu súvisiacu s hospodárskou obnovou, ale namiesto toho ostávajú blízke úrovni z roku 2020. To bol výsledok rozdielov v dotáciách na fosílne palivá v rôznych odvetviach hospodárstva, ako je načrtnuté v nasledujúcich odsekoch.

Dotácie na fosílne palivá v **odvetví energetiky** klesli medzi rokmi 2015 a 2020 o 1,9 miliardy EUR (–11 %), najmä v dôsledku znižujúcich sa dotácií nešpecifických pre konkrétne palivo a dotácií na viaceré fosílne palivá, zatiaľ čo dotácie konkrétne pridelené na

25 Rozčlenenie údajov o rôznych technológiách a zdrojoch na výrobu vodíka (napr. obnoviteľných zdrojov energie alebo fosílnych zdrojov) nie je dostupné.

26 Na dodržanie konzistentnej metodiky v rámci členských štátov, nosičov energie, odvetví a dotačných nástrojov neboli v štúdii Komisie niektoré položky považované za dotácie z iných zdrojov zarátané do celkového počtu. Napríklad mnohé členské štáty uplatňujú rôzne sadzby spotrebnej dane na benzín a naftu, takže dotácie na tieto produkty môžu byť značné. Podobne štúdia nepokrýva medzinárodnú leteckú a námornú dopravu mimo EÚ. Keďže do rozsahu štúdie Komisie nie sú zahrnuté kapitálové injekcie alebo vládne nákupy, nie je do dotácií na fosílne palivá zahrnutá ani určitá finančná podpora poskytnutá spoločnostiam, ktoré spotrebúvajú fosílne palivá (napr. záchranné finančné balíky pre letecké spoločnosti). Databáza neobsahuje ani informácie o technológiách ekologizovanej a neekologizovanej výroby fosílnych palív.

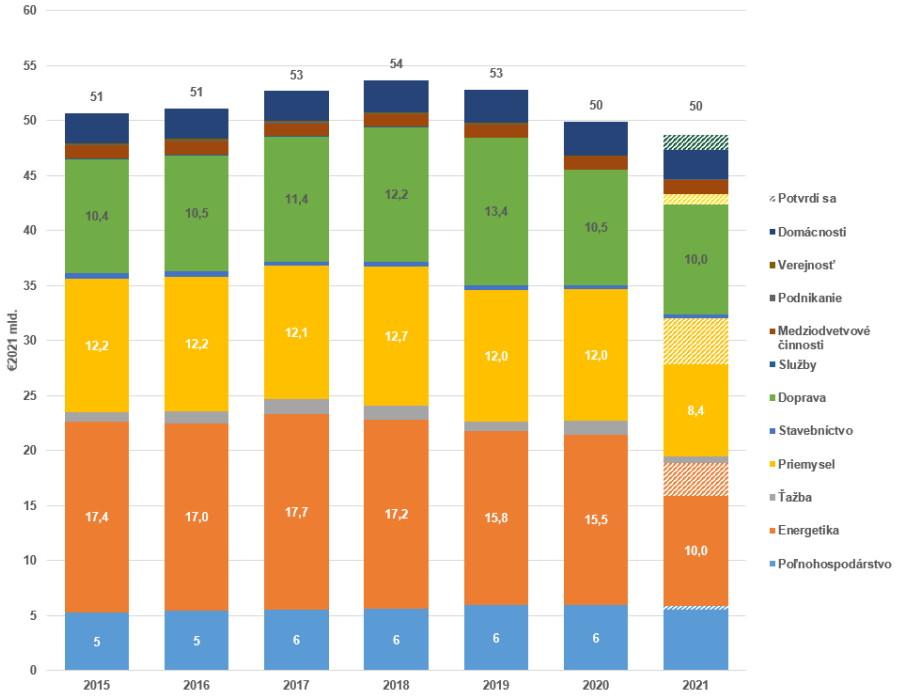
uhlie, hnedé uhlie a zemný plyn ostali v zásade nezmenené. Celkovo možno konštatovať, že zníženie dotácií na fosílne palivá vo výrobe energie je pozitívnym vývojom pre klimatické ciele a medzinárodné záväzky EÚ. V roku 2021 sa dotácie na fosílne palivá v odvetví energetiky naďalej znižovali a boli o 25 % nižšie ako v roku 2015.

V **sektore dopravy** sa dotácie na fosílne palivá (primárne na ropné produkty) v období 2015 až 2019 významne zvýšili (o 29 % alebo 3,1 miliardy EUR), v roku 2020 klesli o 3 miliardy EUR (primárne v dôsledku nižšej spotreby ropy) a v roku 2021 opäť stúpli o 0,9 miliardy EUR (+9 % v porovnaní s rokom 2020). Podľa odhadov v kontexte tejto štúdie bola spotreba leteckého paliva v letectve v roku 2021 stále nižšia ako v roku 2019.

Dotácie na fosílne palivá v **poľnohospodárstve sa v období 2015 až 2020 takisto zvýšili** (o 13 % alebo 0,7 miliardy EUR) a odvetvie dostalo dotácie prevažne vo forme podpory spotreby ropných produktov (napr. zníženia daní z palív alebo oslobodenia od dane z palív). Dotácie na fosílne palivá **pre domácnosti** sa v rovnakom období zvýšili o 15 % (0,4 miliardy EUR), najmä vo forme dotácií na spotrebu vykurovacieho oleja a zemného plynu. Dotácie na fosílne palivá pre domácnosti sa v roku 2021 oproti úrovniam z roku 2020 naďalej zvyšovali.

Naopak, dotácie na fosílne palivá v **priemysle** poskytované najmä vo forme zníženia dane a oslobodenia od dane za používanie energie v období 2015 až 2020 klesli o 0,2 miliardy EUR (–2 %). Dotácie na uhlie sa znížili o 1,4 miliardy EUR, zatiaľ čo dotácie na plyn a ropu narástli počas uvedeného päťročného obdobia v prípade plynu o 0,5 miliardy EUR a v prípade ropy o 1,1 miliardy EUR.

Obrázok č. 6: Dotácie na fosílne palivá v rôznych odvetviach v EÚ

Zdroj: Štúdia o dotáciách na energiu a iných vládnych intervenciách v Európskej únii – vydanie z roku 2022

Dotácie na **ropu a ropné produkty**, ktoré predstavovali viac ako polovicu celkových dotácií na fosílne palivá v EÚ, v období 2015 až 2020 narástli o 6 % (+1,2 miliardy EUR), hoci v roku 2020 sa tieto dotácie znížili o 3,1 miliardy EUR v dôsledku obmedzení pohybu

súvisiacich s pandémiou COVID-19. Dotácie na naftu v EÚ sa v období 2015 až 2020 zvýšili o 44 % (+3,4 miliardy EUR), pričom najväčšími prispievateľmi boli Belgicko (+1,8 miliardy EUR, viac ako trojnásobné zvýšenie) a Francúzsko (+1,2 miliardy EUR alebo +74 %). Dotácie na ropu a ropné produkty sa v roku 2021 v porovnaní s rokom 2020 zvýšili odhadom o 0,8 miliardy EUR.

Dotácie na **uhlie** a **hnedé uhlie** v EÚ v období 2015 až 2020 klesli o 9 % (–0,9 miliardy EUR) v dôsledku zníženého používania pevných palív v niekoľkých odvetviach, napríklad v priemysle. Vo výrobe elektriny však dotácie na uhlie neukázali v tomto päťročnom období žiadnu významnú zmenu. V budúcnosti sa môžu dotácie pre odvetvie uhlia počas obmedzeného času zvýšiť v dôsledku očakávaného krátkodobého zvýšenia používania uhlia v mixe zdrojov na výrobu elektriny, ako aj systémov náhrad za zatváranie uhoľných a hnedouhoľných baní, ktoré sa plánujú v niekoľkých členských štátoch. V plánoch týchto systémov náhrad môžu však nastať zmeny z dôvodu aktuálnych výziev v oblasti zabezpečenia a dodávok elektriny. Najväčší pokles dotácií na pevné palivá v tomto päťročnom období bolo možné pozorovať v Nemecku (o 11 % alebo –0,8 miliardy EUR), zatiaľ čo v Poľsku sa dotácie na uhlie zvýšili o 65 % (+0,6 miliardy EUR). Dotácie na uhlie v celej EÚ sa v roku 2021 v porovnaní s rokom 2020 zvýšili o odhadovanú sumu 0,6 miliardy EUR.

Dotácie na **zemný plyn** narástli v období 2015 až 2020 o 6 % (0,5 miliardy EUR), pričom predstavovali približne 19 % dotácií na fosílne palivá, čo je o niečo viac ako podiel dotácií na uhlie a hnedé uhlie (18 %). Dotácie na plyn v odvetví priemyslu sa počas tohto obdobia zvýšili, zatiaľ čo pri dotáciách v odvetví výroby elektriny nedošlo k žiadnej zmene. Dotácie na zemný plyn sa v tomto období zvýšili približne o 0,5 miliardy EUR v Nemecku (+9 %) a vo Francúzsku (+113 %), zatiaľ čo v ostatných krajinách bola zmena v období 2015 až 2020 rôznorodá.

Zvyšujúce sa ceny uhlia v čase mimoriadne vysokých cien plynu spôsobili, že v energetickom mixe mnohých členských štátoch EÚ bolo ťažšie nahradiť plyn uhlím, ale podporujú ich nahradenie lacnejšími obnoviteľnými zdrojmi energie. EÚ v dôsledku súčasnej geopolitickej situácie predstavila dve iniciatívy. Prvá iniciatíva je plán REPowerEU na zníženie závislosti od spotreby plynu (zameriava sa predovšetkým na: i) diverzifikáciu dodávok plynu z Ruska; ii) podporu energetickej efektívnosti a energetických úspor a iii) urýchlenie zavedenia obnoviteľných zdrojov energie.) Druhou iniciatívou je plán „Úspora plynu pre bezpečnú zimu“ na zníženie spotreby plynu v zime 2022 – 2023[27]. V budúcnosti tieto dve iniciatívy pravdepodobne ovplyvnia dotácie na zemný plyn[28]. Dotácie na plyn sa v roku 2021 v porovnaní s rokom 2020 zvýšili v celej EÚ o odhadovanú sumu 0,7 miliardy EUR (+10 %).

Dotácie na fosílne palivá majú v **rôznych krajinách EÚ rôzny význam** v závislosti od veľkosti národného HDP. Cyprus vynaložil v roku 2020 1,3 % svojho HDP na dotovanie fosílnych palív (hlavne ropných produktov). Bulharsko takisto vynaložilo 0,9 % svojho HDP

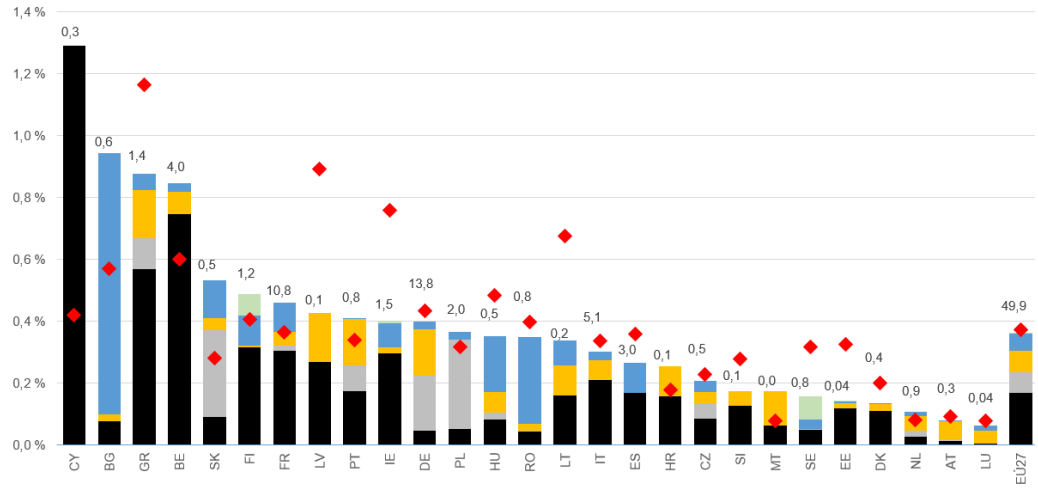
[27] EÚ nad rámec týchto iniciatív prijala ďalšie dôležité legislatívne akty, ktoré majú vplyv na spotrebu plynu a dotácie, ako je nariadenie o znižovaní dopytu po plyne, nariadenie o skladovaní plynu atď.

[28] Dotácie na plyn odkazujú len na dotácie na výrobu a spotrebu plynu a energie z plynu. Nezahŕňajú podporu potenciálneho rozvoja infraštruktúry, ako je modernizácia európskej plynárenskej siete, ktorá umožní lepší tok plynu, vybudovanie nových LNG terminálov na spätné splyňovanie alebo rozširovanie existujúcich terminálov atď.

na dotácie na fosílne palivá v tom istom roku (hlavne na opatrenia, ktoré neboli priradené ku konkrétnym palivám). Na druhej strane Luxembursko a Rakúsko v roku 2020 vynaložili na dotácie na fosílne palivá menej ako 0,1 % HDP, zatiaľ čo priemer EÚ bol 0,3 % HDP. Po Cypre vynaložili najviac na dotácie na ropné produkty Belgicko (0,7 % HDP) a Grécko (0,5 % HDP), zatiaľ čo Slovensko a Poľsko vynaložili 0,3 % HDP na dotácie na uhlie.

V porovnaní s rokom 2015 sa intenzita dotácií na fosílne palivá (suma vynaložená na dotácie na fosílne palivá na euro HDP) v roku 2020 zvýšila na Cypre o 0,9 percenta, v Bulharsku o 0,4 percenta, zatiaľ čo v Lotyšsku klesla o 0,5 percenta a v Litve a Írsku o viac než 0,3 percenta. Na úrovni EÚ sa intenzita dotácií na fosílne palivá medzi rokmi 2015 a 2020 prakticky nezmenila. V roku 2021 sa intenzita dotácií na fosílne palivá v porovnaní s rokom 2020 vo väčšine členských štátov mierne znížila.

Obrázok č. 7: Dotácie na fosílne palivá v členských štátoch EÚ, vyjadrené ako percentuálny podiel HDP a v miliardách eur v roku 2020, v porovnaní s dotáciami na fosílne palivá, vyjadrenými ako percentuálny podiel HDP v roku 2015

Zdroj: Štúdia o dotáciách na energiu a iných vládnych intervenciách v Európskej únii – vydanie z roku 2022

3. Konzistentnosť rôznych dotácií na energiu s taxonómiou v oblasti energie

Taxonómia EÚ môže mať v budúcnosti vplyv na dotácie a poskytuje nástroje na identifikáciu udržateľných činností. Mohla by uľahčiť, aby sa politiky EÚ a vnútroštátne politiky zameriavali na činnosti, ktoré významne prispievajú k zmierneniu zmeny klímy a adaptácii na zmenu klímy bez toho, aby výrazne narúšali iné environmentálne ciele. V rámci štúdie Komisie sa vykonalo prvé hodnotenie toho, nakoľko sú dotácie na energiu konzistentné so základnými hospodárskymi činnosťami vymedzenými v taxonómii[29].

Na klasifikáciu dotácií sa v štúdii Komisie stanovili štyri rôzne kategórie[30]. Prvou kategóriou je kategória „konzistentné“, ktorá sa môže použiť vtedy, keď z dotácií majú prínos činnosti známe ako „hospodárske činnosti oprávnené v rámci taxonómie“, ako sú obnoviteľné zdroje energie alebo energetická efektívnosť vo všeobecnosti. Druhou kategóriou je kategória

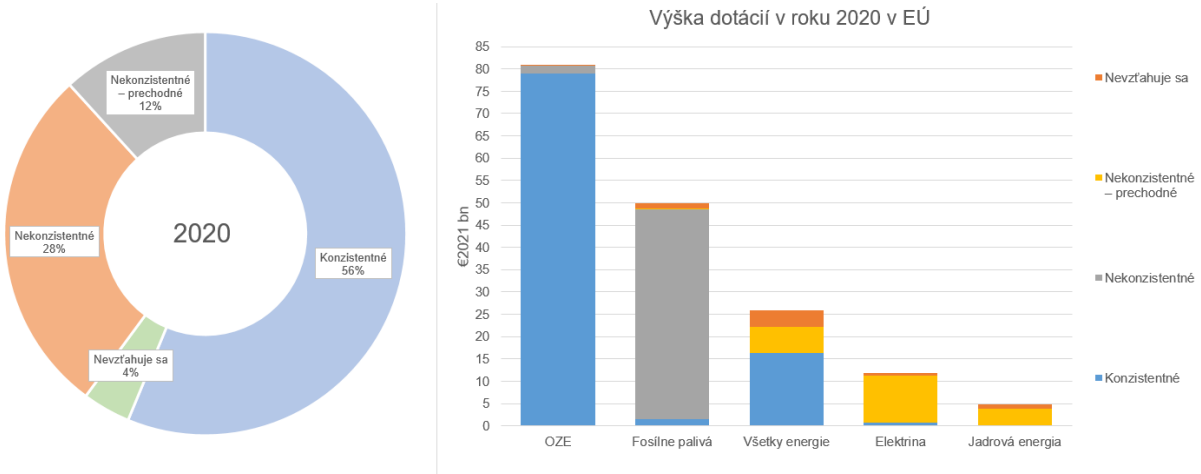
29 Je dôležité mať na pamäti, že v čase vypracúvania štúdie Komisie už Európska komisia navrhla doplnkový delegovaný akt v oblasti klímy, ktorým sa riešia činnosti súvisiace s jadrovou energiou a energiou z plynu, ale proces prijatia spoluzákonodarcami ešte nebol ukončený a delegovaný akt teda ešte nenadobudol účinnosť.

30 Podrobný opis každej klasifikácie možno nájsť v kapitole 5.1.2 o klasifikácii taxonómie EÚ uvedenej v štúdii Komisie.

„nekonzistentné – prechodné“ pokrývajúca činnosti, ktoré majú prínos z dotácií, pričom nie sú oprávnené v rámci taxonómie EÚ, ale môžu takisto podporiť energetickú transformáciu, ako je vyraďovanie aktív fosílnych palív. Treťou kategóriou je kategória „nekonzistentné“, ktorá pokrýva všetky dotácie priamo alebo nepriamo podporujúce výrobu alebo spotrebu fosílnych palív. Poslednou kategóriou je kategória „nevzťahuje sa“ pokrývajúca dotácie, ktoré nemožno zaradiť do predchádzajúcich kategórií, ako sú trhové mechanizmy (napr. trh s kapacitami alebo bezpečnostné rezervy).

Ako ukazujú údaje zo štúdie Komisie, prevažná väčšina dotácií na obnoviteľné zdroje energie (79 miliárd EUR z celkovej výšky 81 miliárd EUR v roku 2020) patrí do kategórie „konzistentné“ (zostávajúce 2 miliardy EUR dotácií sú rozložené medzi kategórie „nekonzistentné“ a „nevzťahuje sa“, ktoré pokrývajú hlavne zníženia daní alebo príplatkov týkajúcich sa elektriny z obnoviteľných zdrojov v niektorých odvetviach). Naopak, väčšina dotácií na fosílne palivá zaradená do kategórie „nekonzistentné“. V ostatných dvoch kategóriách („nekonzistentné – prechodné“ a „nevzťahuje sa“) môžeme nájsť napríklad dotácie na reštrukturalizáciu uhoľných baní a dávky na sociálnu transformáciu týkajúcu sa ľudí zamestnaných v odvetví ťažby. Tieto dve kategórie predstavovali v roku 2020 sumu 2,8 miliardy EUR z celkovej sumy 50 miliárd EUR dotácií na fosílne palivá. V kategórii „všetky energie“ patrilo v roku 2020 približne 63 % z celkovej sumy 26 miliárd EUR dotácií do kategórie „konzistentné“, zatiaľ čo iné opatrenia (napr. zníženie daní z energie a granty na určité činnosti a investície) boli zaradené do ostatných troch kategórií. Pri výrobe elektriny, ako aj jadrovej energie patrila v roku 2020 prevažná väčšina dotácií (viac ako 80 %) do kategórie „nekonzistentné – prechodné“.

Obrázok č. 9: Klasifikácia dotácií z hľadiska konzistentnosti s klasifikáciou taxonómie v roku 2020

Zdroj: Štúdia o dotáciách na energiu a iných vládnych intervenciách v Európskej únii – vydanie z roku 2022

4. Závery

Nedávny geopolitický vývoj a zvýšené ceny energie si v Európskej únii vyžiadali nové politické iniciatívy. Tieto nové iniciatívy sú vo svojej podstate výnimočné, ale mohli by zásadným spôsobom ovplyvniť trh s energiou a energetickú infraštruktúru. Nižšia spotreba energie a neustále znižovanie závislosti od fosílnych palív v odvetví bývania, energetiky, dopravy a priemyslu pomôže znížiť dovoz fosílnych palív a súčasne urýchli prechod na čistú energiu a zvýši bezpečnosť dodávok energie v EÚ. Z toho vyplýva zníženie súvisiacich dotácií na fosílne palivá, pričom nástrojom na dosiahnutie týchto cieľov a cieľov politiky EÚ

v oblasti klímy ostáva aj naďalej presmerovanie zdrojov na obnoviteľné zdroje energie a energetickú efektívnosť. Značné strednodobé zníženie spotreby plynu bude mať s najväčšou pravdepodobnosťou za následok zníženie dotácií na plyn. Súčasné vysoké ceny plynu a očakávané dočasné zvýšenie výroby energie spaľovaním uhlia by nemalo viesť k významne vyšším dotáciám na fosílne palivá. Rovnako by sa v nasledujúcich niekoľkých rokoch mali zohľadniť aj politické hľadiská týkajúce sa cenovej dostupnosti. Uhoľné a hnedouhoľné elektrárne, ako aj niektoré jadrové elektrárne sa budú pravdepodobne v niektorých členských štátoch EÚ podieľať na výrobe energie dlhšie, než sa predtým očakávalo.

Aby bolo možné realizovať prechod na čistú energiu, vyhnúť sa uzamknutým a uviaznutým aktívam v technológiách fosílnych palív a minimalizovať využívanie energie z fosílnych palív, sú potrebné ďalšie investície do obnoviteľných zdrojov energie a energetickej efektívnosti. To si bude pravdepodobne vyžadovať zmenu zamerania dotácií na energiu na obnoviteľné zdroje energie a efektívnosť vrátane reakcie na dopyt. Novo vznikajúce technológie, ako je čistý vodík, budú čoraz významnejšie a budú si vyžadovať vyššie dotácie. Energetická efektívnosť bude zohrávať kľúčovú úlohu pri vykonávaní cieľov plánov REPowerEU a „Úspora plynu pre bezpečnú zimu“. Potrebné investície pre tieto programy môžu znamenať väčšiu finančnú podporu pre energetickú efektívnosť vo forme zvýšených dotácií.

Okrem toho členské štáty EÚ prijali množstvo opatrení na zníženie vplyvu vysokých obchodných cien energie. Tieto opatrenia sa pravdepodobne premietnu do vyšších dotácií súvisiacich s dopytom po energii pre domácnosti a podniky, minimálne v krátkodobom a strednodobom horizonte.

Podrobné výsledky štúdie Komisie o dotáciách budú zverejnené spoločne s touto správou, aby poskytli komplexný pohľad na situáciu.